

L'aplicació de la potestat disciplinària en l'àmbit escolar

El Síndic ha rebut diverses queixes relatives a l'aplicació de sancions als alumnes en l'àmbit escolar. La convivència als centres docents és un bé que cal preservar i les actuacions contràries a la convivència comeses pels alumnes han de ser objecte de resposta per part de les escoles, resposta que s'ha de donar en el marc de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (LEC), i del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius.

L'exigència del compliment de les garanties del procediment constitueix el marc referencial dins el qual els centres han d'exercir la seva autonomia i la seva autoritat. Aquesta autoritat s'ha d'exercir amb ple respecte dels drets de tots els membres de la comunitat educativa, incloent-hi el dret a reclamar l'obertura d'un expedient disciplinari, a formular els recursos previstos en la normativa i, si escau, a adreçar-se al Síndic de Greuges (Q 07741/2011).

Pel que fa al contingut de les sancions, les queixes també posen de manifest que alguns centres recorren freqüentment a l'aplicació de sancions com ara la suspensió del dret a assistir al centre o fins i tot la inhabilitació definitiva per cursar-hi estudis, en detriment de mesures reparadores o altres mesures que són infrutilitzades.

En l'aplicació de mesures disciplinàries manca un ús més alt de les mesures reparadores i educatives

Cal tenir present que aquestes mesures plantegen el perjudici acadèmic que comporta la pèrdua de setmanes de classe i l'escàs impacte educatiu que generen aquestes sancions. En aquest sentit, la LEC estableix, en l'article 36.2, que la imposició de mesures correctores i sancionadores ha de tenir per finalitat contribuir al manteniment i la millora del procés educatiu dels alumnes. D'altra banda, el Decret d'autonomia dels centres afegeix que "sempre que sigui concordant amb aquesta finalitat, la mesura correctora ha d'incloure alguna activitat d'utilitat social per al centre".

En les queixes rebudes al Síndic es troba a faltar un ús més alt de les mesures d'ús social i, en canvi, una utilització recurrent de les expulsions. Aquesta pot ser una via que facilita la gestió dels centres, però no sembla la més adequada (fora dels supòsits més greus) des de la perspectiva de la millora del procés educatiu de l'alumnat.

Cal assenyalar que en alguns dels casos d'expulsió el Síndic ha constatat, a més, l'existència de retards en l'assignació de plaça al nou centre, que poden arribar a unes quantes setmanes. Amb motiu d'una d'aquestes queixes, el Síndic ha suggerit al Consorci d'Educació de Barcelona que adopti mesures per escurçar aquest termini, de manera que s'asseguri l'escolarització immediata dels alumnes expulsats en un altre centre, si cal, condicionant l'aplicació de la sanció al fet que tinguin plaça en un altre recurs.

Els centres no haurien de sancionar els alumnes per fets atribuïbles als seus progenitors o tutors

Pel que fa a les garanties del procediment, el Síndic ha observat algunes disfuncions amb relació a l'aplicació de la potestat disciplinària als centres docents. D'una banda, d'algunes queixes rebudes, se'n desprèn l'aplicació de sancions per la comissió de faltes greument perjudicials per a la convivència als centres educatius sense l'obertura d'un expedient disciplinari i sense l'acord que preveu l'article 25.7 del Decret d'autonomia dels centres educatius.

La LEC estableix una tipologia de sancions que es poden aplicar per la comissió de conductes greument perjudicials per a la convivència, que recull l'article 37.3, i que van des de la suspensió del dret a participar en activitats extraescolars o complementàries o a assistir al centre fins a la inhabilitació definitiva per cursar-hi els estudis. L'aplicació d'aquestes sancions, a diferència d'altres mesures correctores, requereix necessàriament l'obertura d'un expedient disciplinari, amb l'excepció dels supòsits en què l'alumne i la família reconeixen de manera immediata la comissió dels fets i accepten la sanció corresponent.

Tanmateix, mesures com ara la prohibició d'assistir a sortides, excursions i colònies, sanció prevista per a les conductes més greus, sovint s'aplica sense obrir expedient i es comunica a les famílies com una mera prohibició d'assistència, de vegades ni tan sols per escrit. L'obertura d'expedient és el mitjà establert en la normativa per garantir l'encert de la decisió i el fet que les famílies i els alumnes puguin fer alegacions i, si escau, presentar un recurs.

D'altra banda, també a partir de les queixes arribades, s'ha detectat que, en determinats casos, la prohibició d'assistir a les colònies o de fer sortides és conseqüència d'actuacions no atribuïbles als alumnes sinó als progenitors, com, per exemple, els endarreriments en el pagament de la quota de material escolar. Aquests supòsits (aplicació de sancions als alumnes per fets que no els són atribuïbles) incompleixen un dels principis bàsics reconeguts en l'àmbit sancionador, que és el de personalitat de la pena. En aquests casos, el Síndic considera que l'Administració educativa ha de garantir els drets dels alumnes i ha de promoure l'adopció de formes de relació dels centres amb les famílies que no incloguin la sanció als alumnes per fets que no se'ls pot atribuir (Q 04748/2012, Q 05309/2010, Q 07018/2011).

L'adopció de mesures cautelars per part dels centres com a norma habitual suposa una greu afectació dels drets dels alumnes

Pel que fa a l'adopció de mesures cautelars, el Decret d'autonomia dels centres educatius preveu la possibilitat, quan s'incoa un expedient disciplinari, de suspendre provisional-

ment l'assistència a classe per un mínim de tres dies i fins a un màxim de vint dies lectius, mesura que es preveu que sigui adoptada excepcionalment "per tal d'evitar perjudicis majors a l'educació de l'alumnat afectat o a la de la resta d'alumnat del centre".

En alguns casos aquesta mesura s'adopta de manera gairebé automàtica, sense que aparegui una motivació específica que en justifiqui l'aplicació, només en funció de la gravetat de la conducta, i per la seva durada màxima. L'adopció de mesures cautelars per part dels centres suposa una greu afectació dels drets dels alumnes, especialment en els casos en què implica suspendre l'assistència a classe, ja que s'adopta en iniciar-se l'expedient, abans que n'hagi conclòs la tramitació i s'hagi acordat l'aplicació de la sanció. Per aquest motiu, l'aplicació de mesures cautelars hauria de tenir caràcter excepcional i hauria d'estar justificada en cada cas en funció de les circumstàncies que concorren i no com un avançament de la sanció aplicable.

Finalment, pel que fa a l'aplicació de les sancions, la Llei 30/1992 estableix, en l'article 138, que en els procediments sancionadors la resolució és executiva quan posi fi a la via administrativa. D'acord amb això, les sancions que s'acordi imposar en l'àmbit educatiu per la comissió d'infraccions greument perjudicials per a la convivència s'han d'aplicar un cop s'hagi posat fi a la via administrativa, és a dir, quan hagi recaigut resolució i sigui ferma perquè ha transcorregut el termini per presentar recurs o perquè aquest ha estat resolt pel Departament d'Ensenyament.

Això no obstant, el Síndic ha rebut queixes en què els centres han aplicat les sancions, malgrat haver-hi recursos presentats per les famílies encara pendents de resoldre pel Departament d'Ensenyament, i ha demanat que s'esmenin aquestes situacions i que es deixi sense efecte l'aplicació de les sancions fins que es resolguin les reclamacions presentades.

Queixa 07741/2011

El Síndic va rebre una queixa referida a la sanció imposada a un grup d'alumnes d'una escola de primària pel fet que van embrutar (orinar i escopir) el cotxe d'un mestre. Les sancions acordades pel centre van consistir a: privar-los del temps d'esbarjo el que restava de trimestre (quatre setmanes); privar-los de participar en la festa de Nadal; privar-los de participar com a organitzadors en cap de les festes del curs, i privar-los d'anar de colònies el mes de maig, excepte a un infant que no hi anava, al qual es va privar de tres sortides escolars.

En la queixa s'exposava el desacord amb l'aplicació de les sancions en aquests termes pel fet que no es va tenir en compte que els infants van reconèixer els fets, van demanar disculpes al mestre afectat i anteriorment no havien comès faltes ni conductes contràries a la convivència. Així mateix, s'exposava que en la imposició de les sancions no s'havia tingut en compte que aquestes han de ser proporcionades amb els fets i contribuir al procés educatiu dels alumnes, que les famílies no havien rebut comunicació escrita d'aquestes sancions i que havien estat imposades per un òrgan que no era competent per fer-ho.

El Síndic, un cop analitzada la resposta del Departament d'Ensenyament, va assenyalar, abans que res, que les conductes protagonitzades pel grup d'alumnes del centre eren reprovables i que havien de ser objecte de sanció per part de l'escola. Això no obstant, també va considerar que el centre havia aplicat directament les sancions, sense incoar un expedient (aquesta situació va ser esmenada posteriorment); a l'hora de graduar les sancions no es va tenir en compte la manca d'antecedents dels alumnes; se'ls van imposar múltiples sancions pels mateixos fets, la qual cosa contravé el principi que ningú no pot ser castigat dues vegades pel mateix fet; en algunes de les sancions la durada va excedir el període màxim que preveu la normativa, i es va aplicar automàticament, abans que hi hagués acord de les famílies o acord d'inici d'expedient.

Per això, el Síndic va suggerir que:

- Es revisés la tramitació d'aquestes sancions i es donés instruccions al centre i a la Inspecció perquè s'adeqüés la tramitació d'expedients sancionadors als termes que preveu la normativa.
- Es deixessin sense efecte les sancions pendents d'aplicar al grup d'alumnes a causa de les irregularitats detectades i pel fet que tots ells ja havien estat sancionats.

Aquests suggeriments no van ser acceptats pel Departament d'Ensenyament.

[Pàgines extretes de l'Informe Anual 2012. Per accedir-hi, cliqueu aquí.](#)